

Zitierhinweis

Matiaško, Jozef M.: Rezension über: Alla Aleksandrovna Sevast'janova, Istorija i istoriki v provincii i v stolicach. Sbornik trudov po istorii, istoriografii i regionovedeniu Rosii XVIII-XX vekov, Moskva: Kvadriga, 2020, in: Český časopis historický, 2022, 2, S. 494-496, <https://recensio-stag.lorax.syslab.com/r/6b4962f684654a75a976367f335cd1a5>

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

souvislostem historiografické problematiky o obecných strukturách konfesijní historiografie v 15.–18. století v (středo)východní Evropě. Překvapivě tu ale nevidím základní práci Josefa Macůrka z roku 1946. Doufám jen, že jsem nic nepřehlédl.

Jako vhodnější než sledovat mechanickou chronologii, která stejně nemůže být dodržena, se mi jeví vyčlenit stati širšího historiografického záběru. To platí vedle již zmíněného příspěvku Kerskena zejména o studii Jiřího Justa, *Die Bewahrung der Ursprünge. Apologetische Identitätsnarrative, Institutionen der Erinnerung und Historiographie in der alten Brüderunität*. Příspěvek Joachima Bahlckeho, *Geschichtsschreibung und Minderheitenschutz. Die Unitas fratrum im kirchengeschichtlichen Werk des polnischen Bruderseniors und preussischen Hofpredigers Daniel Ernst Jablonski (1660–1741)*, která ale o dílu vnuka Komenského přináší víc, než její titulek naznačuje. Zdeněk R. Nešpor sleduje reflexi Jednoty v moderní české historiografii. K těmto širše založeným rozpravám lze připojit stat Giselly Keseru o antitrinitářské historiografii, stejně jako raně novověkou historiografii sedmihradských unitářů od Mihály Balázse či stat Martina Rothkegela o kronikách církve Boží na Moravě v předbělohorské době. Jindřich Halama probírá krizi v Jednotě na konci 15. století tak, jak se jeví ve čtvrtém ochranovském foliantu.

Dvě stati vítaně zprostředkovávají vztah Jednoty ke knize: Veronika Baťová sleduje její dynamicky se vyvíjející proces vztahu ke knize tištěné: zejména na jejích vlastních produktech. Zajímavé by bylo také vyhodnocení jejích knižních soupisů včetně soupisů z mladoboleslavského archivu biskupa Konečného). A pak je to analýza knihovny Karla staršího z Žerotína od Tomáše Knoze,

jemuž ale její fragmentárnost zřejmě bránila v informacích o konkrétních číselných údajích o knihovně, byť jen rámcových...

Dvě stati německých odborníků jsou věnovány jazykovým otázkám: Ludger Udolph sleduje konfesijní specifika v ortografii češtiny u českých bratří a Astrid Winter vykládá, jak se rétorika Jana Blahoslava odráží ve „Foliantech“. Řada statí mívá k hodnocení významu jednotlivců, ať jde o polského Andrzeje Węgieńskiego Maciejem Ptaszyńskim, světovou kroniku židovského autora Davida Ganse Pavlem Sládkem či o konfesionalitu a solidaritu v díle Konráda Georga Riegera Sieglindou Ehinger. Pozornosti se dostává i Joachimů Camerariovi staršímu a jeho *Historica Narratio* Andrease Fritschem a *Kronice Jana Lasicia* v Komenského přepracování Tomášem Havelkou. Historie o těžkých protiventstích církve české se stala předmětem rozpravy Marie Škarpové.

Rozmanitý obsah širokého historiografického záběru v problematice dosud v obecné raně novověké historiografii spíše okrajové, tu vítaně výrazně rozšiřuje pramennou základnu. Že by bylo možno klást si další otázky je sice nepochybné, ale je třeba konstatovat možnosti, které byly pražskému sympoziu dány.

Ivan Hlaváček

Alla Alexandrovna SEVAST'JANOVA
Istorija i istoriki v provincii i v stolicach. Sbornik trudov po istorii, istoriografii i regionovedenii Rosii XVIII–XX vekov
Moskva, Kvadriga 2020, 363 s.,
ISBN 978-5-91791-353-7.

Díla A. A. Sevast'janovy, emeritní profesorky Institutu historie na Rjazaňské státní

univerzitě, jsou oceňována pro impuls, který dala historické vědě v bádání o ruské regionální historiografii a provinční kultuře Ruska 18.–20. století. V zemích východní Evropy je především recipována její metodologie výzkumu předkaramzinovské historiografie.

Sborník studií přehledně zachycuje její celoživotní tvorbu. V první části knihy nalezneme nové vydání nejvlivnější autorčiny monografie *Ruská provincionální historiografie druhé poloviny 18. století* (poprvé 1998). Do druhé části bylo vybráno 24 studií, článků a esejí, uveřejněných v posledních třiceti letech. Jednotlivým prvkem publikace je autorčin zájem o kulturní dějiny ruských regionů, řada studií ale z tohoto rámce vybočila.

V předmluvě zhodnotil profesní život autorky její univerzitní kolega Vjačeslav N. Kozljakov. Sevastjanova pak napsala k první části sborníku úvod, ve kterém zmínila nová bádání o regionální historiografii, reflexi její práce jakož i přehled nových edic pramenů. Konzistentním jádrem sborníku je jeho první část (s. 18–203), ve které je chronologicky zkoumán rozvoj autorského psaní o minulosti v újezdnicích a gubernijních městech velkoruských zemí evropské části carské říše v letech 1740–1810. Nejprve jsou popsány metodologické výzvy výzkumu provincionální historiografie 18. století.

První kapitola poznamenala malou početnost čtenářů a limity dostupnosti knih v regionech. Druhá kapitola popsala, jak se anketní dotazníky a geografické zprávy Akademie věd později staly pramenným základem pro regionální dějepisné práce. Třetí kapitola analyzovala starší, většinou anonymní formu psaní, a to městské letopisy z měst Velikij Ustjug (letopis Lva Vologdina), Vologda, Dvinskoj, Suzdal (letopis

Ananija Fedorova) a Uglič. Čtvrtá kapitola, mapující padesátá až sedmdesátá léta 18. století, ukázala návaznost rozvoje letopisectví v provinciích na předešlé tradice. Kolem roku 1770 se završil proces zrodu provinciálního historika kriticky pracujícího s prameny. Biografickými medailony a analýzou prací představila autorka osoby Vasilije V. Krašeninikova (Jaroslavl), Nikity S. Sumarokova (Kostroma), Diomida I. Karmanova (Tver), Pjotra Irodionova (Toropeč), a Alexeje A. Zaseckeho (Vologda). Poslední kapitola analyzuje stav vědecké práce provinciálních autorů osmdesátých a devadesátých let 18. století a začátku 19. století.

Studie z druhé části sborníku můžeme rozdělit do třech okruhů: 1.) rozvoj teorie kulturních center přes případové sondy a metodologie výzkumu; 2.) výzkum ruského provinciálního historického myšlení a historiografie v 18.–20. století; 3.) a nakonec studie mimo tyto okruhy, např. nové prameny o životě ruského básníka Sergeje A. Jesenina ve Spojených státech.

Za důležitou je nesporně považována Sevastjanovův teorie o kulturních centrech (*kulturnych gnezdach*) vznikajících v guberniálních městech 18. století. Ty ve formě kroužků, divadelních společností nebo salonů u významných osob spájely místní vzdělance a ovlivňovaly kulturní rozvoj. Tato centra zabezpečovala okruhu svých čtenářů také dodávky nové literatury.

Důležitým přínosem publikace je soupis provinciálních dějepisných prací a míst jejich archivního uložení nebo edičního vydání (s. 191–203, s komentářem na s. 36–40, a novější edice dobového letopisectví z let 1998–2019 doplněné na s. 15–16).

Publikace zpřístupňuje díla A. Sevastjanovy, která byla doposud hůře dostupná.

Mnohé studie jsou příkladem jak kvalitně a stručně propojit literární dílo místního intelektuála 18. století s jeho životem. Autorčina poctivost ve zpracování pramenů zajistila její tvorbě dobré jméno a bezesporu zaujme i tuzemské historiky.

Jozef M. Matiaško

19. a 20. století

Jana KEPARTOVÁ

Pompeje v Čechách 1748–1948.

Kulturněhistorická studie

Praha, Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta 2021, 420 s.,

ISBN 978-80-7603-258-3.

Historička starověkých dějin Jana Kepartová, docentka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, vydala v roce 2007 knihu *Češi v Pompejích 1748–1948*. V ní pojednala o tom, jak v uvedených dvou staletích cestovali obyvatelé českých zemí do oblasti Neapolského zálivu, jak viděli, poznávali a popisovali Pompeje, Herkulaneum a jejich okolí. Chronologické vymezení bylo dáno jasnými mezníky – počátkem systematictějšího průzkumu města zničeného výbuchem Vesuvu v roce 79 n. l. na jedné straně a politickou explozí, nástupem komunistického režimu v Československu v únoru 1948, a následným zákazem volného cestování na straně druhé.

V monografii *Pompeje v Čechách 1748–1948* vytvořila M. Kepartová tematický protějšek své předchozí knihy. V ní se věnovala recepci znalostí o této stránce antických dějin a klasické archeologie v českých zemích. S využitím archivních pramenů (především osobních fondů řady domácích archivů, ale také Rakouského státního ar-

chivu) přistoupila k analýze literárních ohlasů pompejské tematiky. Zhodnotila odborné a popularizační práce, publicistiku, romány a povídky (včetně překladů do češtiny), cestopisy a průvodce, učebnice a literaturu pro děti. Sledovala práce v češtině, ale také v němčině, pokud vznikly v českých zemích. Vzala v úvahu rovněž výtvarné umění a architekturu, dramatiky, dokumentární fotografii a film.

Tematika znovuobjevených Pompejí a Herkulanea vstoupila do povědomí českých vzdělanců v téže době jako v západní Evropě, roku 1748, kdy německy psanou a přes Paříž zprostředkovanou zprávu o nálezech pod Vesuvem, zpracovanou moravským učencem Josefem Petraschem, přinesl olomoucký časopis *Monatliche Auszüge* učené společnosti *Societas incognitorum*. Prvními prokazatelnými návštěvníky Herkulanea a muzea vykopávek v Portici, pocházejícími z českých zemí, se stali na cestě po Itálii bratři Jan Karel a František z Dietrichsteina. Zpočátku šlo především o návštěvníky z řad šlechty, inspirované literaturou a dobovým pojetím vzdělávací cesty (*grand tour*), a o sběratelství římských mincí, skutečných i domnělých originálů a sádrových odlitků antických soch.

Kepartová uvádí řadu osob a institucí, které na sbírání těchto artefaktů participovaly a jež tímto způsobem přispívaly k šíření informací a inspiračních vzorů pro uplatnění antických prvků ve výtvarném umění a architektuře. Předností knihy je paralelní výklad o obecných rysech recepce v evropských zemích a jejich konkrétních projevech v českých zemích. Neméně důležitá je skutečnost, že autorka pojala Pompeje jako pramen šířícího se poznání nejen římského, ale i egyptského a starořeckého umění a kultury.